הײַנט 10 זײַטן!

Radom, dnia 8 Kwietnia 1932 r.

ראַדאָם, פרײַטאָג, ב׳ ניסן תרצ״ב

Redakcja i Administracja
Radom, Szwarlikowska 20

Oddział w Kielcach.

אַנאָנסען - פּרײַז:
פֿון מילימעטער שורה פאַר טעקסט 40 גר.
" " " " אין " 60
" " " " נאָכן " 25
די 1-טע און לעצטע זײַט אַנטהאַלטען 8 שפּאַלטען
" אין טעקסט 4

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

כשר לפסח | כשר לפסח

ווײַן, מעד, י״ש, כּרמל

די לאַנג עגזיסטירענדע פירמע

„ירמיה ראָזענבערג" (וואָלאָווע 21)

איז פערזעהן אויפ׳ן קומענדען פּסח מיט א גרויסען אײַסזאָרט פֿון פערשידענע

ווײַנען אויסלענדישע און אינלענדישע

מעד, י״ש 96º ווי אויך כּרמל.

די רעעלקייט און כשרות פֿון דער פירמע איז אַלעמען בעקאַנט.

יעדעבער קויפט נאָר

בײַ ירמיה ראָזענבערג וואָלאָווא 21

קאָנקורענץ פּרײַזען | קאָנקורענץ פּרײַזען

בעקאַנטמאַכונג

דערמיט האָב איך די עהרע בעקאַנט צו מאַכען די ג׳ קונדשאַפט פֿון ראַדאָם און אומגעגנר, אז מיר האָבען געעפֿענט

אין ראַדאָם דעם 30|3 אויף זשעראָמסקי 25

א שיך-געשעפט

וואָס איז פערזעהן מיט אַלע סאָרטען שיך

ווי מענער, דאַמען און קינדער-שיך צו ביליגע פּרײַזען

די בעסטע סחורה און די שענסטע פאַסאָנען צום זומער סעזאָהן ווערט אונזער געשעפט זײַן פערזעהן מיט פערשידענע זומער-זאַכען

פֿון די בעסטע פירמעס

מיט אכטונג די פירמע

„RENOMA"
Radom Żeromskiego 25

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט דאָס יור׳ש פּובליקום פֿון ראַדאָם און אומגעגענד אז עס איז שוין דאָ צו בעקומען

אויף הײַנטיגען פּסח, כּשר׳ע

מאַשינאָווע מצות

צו קאָנקורענץ פּרײַזען — גוטע, שײנע און רעעלע!

מיט׳ן הכשר של הרב הגאון שמחה הערץ כּה יפית אבד״ק רובנה.

כּשר למהדרין מן המהדרין

ראַדאָם, לובלינער 1 — אין הויף — תּאָרספּהער 2

בעמערקונג: מען קען אויך אײַנצאָהלען א קאַנטאָ און די מצות בעקומען צום געפּאַרטעטען טערמין פֿון ג. קליינע.

קומט און איבערצייגט אײַך! ——— קומט און איבערצייגט אײַך!

געדענקט גענוי דעם אדרעס. לוב. 1, (וואַרש. 2 אין הויף.)

די בעסטע ביליגער אויסאַרבייטונגען
צו פאַבריקס-פּרײַזען

די פירמע

א. ראַפּאַפּאָרט עט זעהנע ביעלסקא

מאַכט בעקאַנט, אז זי האָט געעפֿענט

אין ראַדאָם אויף לובלינער 23

צו דער בעקוועמליכקייט פאַר דעם ראַדאָמער פּובליקום

א אייגענעם פאַבריק׳ס-לאַגער

פֿון די בעסטע

טוך, וואָהל-שטאָפֿען, באַסטאָנען, קאַמגאַרנס גאַרבאַ-דינען, דיאַגאָנאַלען, קרעפּעס און שעוויאָטען

די מאָדערנסטע בעסטע און דויערהאַפטע צו פאַבריק׳ס פּרײַזען

A. Rapaport i S-wie מיט אכטונג

Fabryka sukna
Bielsko

ביליגע פּרײַזען! ביליגע פּרײַזען!

פּאַרוואָס

גיבען אַלע די גאַרדעראָבען צום וואַשען, אָדער פאַרבען נאָר אין דער פירמע

O. R. HEMPEL

די פירמע עגזיסטירט פֿון 1880 י.

אין דער פּאַראָווע פאַרבערײַ און כעמישע פּראַלניע

וועלכע בעזיצט פאָלגענדע פיליעס:

אויף זשעראָמסקי 1, זשעראָמסקי 37 טעלעפ. 1520 אַלטע שטאָדט 2

אָדער אין פאַבריק אַלטע שטאָט 7 (5) טעלעפ. 1521

דערפֿאַר

ווייל די גאַרדעראָבע. וואָס ווערט געוואַשען אָדער געפאַרבט אין די כעמישע אַנשטאַלטען פֿון א. ר. העמפּעל קומט אַרויס שטענדיג ווי נײַ

ווידער וואהלען.

מיר האבען זיך צו רעכטען אז בקרוב וועט די היגע יודישע געזעלשאפט ווידער זיין בעשעפטיגט ארום דער פראגע פון די קהלה וואהלען.

ווייסען מיר דאך און מיר האבען דאס שוין נישט איינמאל בעטאנט, אז דער עיקר פון די קהלה-וואהלען זענען אייגענטליך נישט די וואהלען פון קהלה ראט אין וועלכע עס בעטייליגט זיך די גאנצע יודישע בעפעלקערונג, נאר די וואהלען פון דער פערוואלטונג, איבערהויפט פון קהלה-פרעזעס, ווייל די פאקטישע לייטערין און אנפיהרערין מיט די קהלה-ענינים איז די פערוואלטונג אין דער פערזאן פון איהר פרעזעס.

און מיר זעהען טאקי, אז ביי אונז אין שטאדט זענען בעת די פרעזידיום-וואהלען פארגעקומען גרעסערע רייבונגען און ארומרייסענישען ווי בעת די קהלה-וואהלען גופא, און דאס איז דערפאר, ווייל יעדע ריכטונג בענוגענט זיך נישט בלויז מיט דעם. וואס זי האט איהרע פארשטעהער אין ראט, נור זי וויל טאקי שטעהען ביים רודער און האבען אנ'איינפלוס איפ'ן גאנג פון דער קהלה-ארבייט, און דאס איז טאקי די סבה וואס די פרעזעס-פראגע איז ביי אונז נאך ביז'ן היינטיגען טאג נישט ערלעדיגט, און איצט שטעהען מיר ערשט פאר נייע וואהלען!

מיר האבען דאס פריהער איבערגעגעבען אלס קלאנג און איצט איז דאס שוין א פאקט, אז דאס מיניסטעריום האט פאראָרדנעט אדורכצופיהרען אין אונזער שטאט נייע וואהלען אזוי פון ראט ווי פון דער פערוואלטונג, מיט'ן מאטיוו, אז דער סדר און ארדנונג פון די פארגעקומענע וואהלען איז געווען געגען די פארשריפטען פון דעם קהלה-געזעץ.

ס'איז נאך נישט גענוג קלאר, צי מיינט מען די וואהלען פון די פרעזעסען אין ראט און פערוואלטונג, אדער אז ס'זאלען אינגאנצען איבערגעהן די וואהלען אויף דאס ניי, ס'הייסט, אז די שטאדט זאל וועהלען נייע פרנסים. ס'זענען דא וועגען דעם פערשידענע דעות. אבער מער הערן מיר פון דעם, אז ס'זאלען פארקומען גענצליך נייע וואהלען אויף אזוי ווייט, אז די אלטע קהלה זאל צוריק ארויף און זי זאל זיין דער אויספיהר-ארגאן פון די נייע קהלה-וואהלען.

ווי ס'זאל נישט זיין, גענוי איז דער ענין נאך נישט אויפגעקלערט. דערווייל טאפען מיר אין דער פינסטער. איינס ווייסען מיר אבער יא: אז מיט דער קהלה, וואס מ'האט געוועהלט פאראיאהרען, איז מען נאך נישט ערלעדיגט און די יעצטיגע גמינע בלייבט אויך נישט.

אין פאל, ווען ס'זאל זיך פאקטיש בעשטעטיגען, אז די קהלה-וואהלען געהען אינגאנצען איבער, איז דאס א געשיכטע שוין נישט פאר יום-טוב. די אויפזיכטס מאכט וועט געוויס איינגעפונען, אז די צייט פאר פסח איז צו קורץ און נישט ענטשפרעכענד אויף אזא פראצעדור דורכצופיהרען. לויט אונזער מיינונג וואלטען די וואהלען דעריבער פארגעקומען נישט פריהער ווי צווישען פסח און שבועות. דאגעגען אין צווייטען פאל, דהיינו. אז בלויז די וואהלען פון ביידע פרעזעסען: פון ראט און פערוואלטונג געהען נאר איבער, קאן געמאלט זיין, אז די דאזיגע וואהלען זאלען נאך רעאליזירט ווערען פאר יו"ט. ווען מען פרעגט אונז א דעה, וואלטען מיר געווען דערפאר, אז אפילו אויך אזעלכע וואהלען זאלען אויך פארקומען ערשט נאך יום טוב, ווייל מען דארף אונבעדינגט אדורכפיהרען די פסח אקציע, וועלכע אין היי-יאהר וויכטיג צוליב דער גרויסער צאהל נויטבעדערפטיגע יודישע פאמיליעס, און אויב עס זאלען איצט פארקומען וואהלען און ס'זאל זיין ווידער אנהויבען דער וואהל-קאמפף וועט דאס אהן ספק אריינפיהרען א כאאס און צורודערונג אין דער וויכטיגער הילפס-אקציע און וועט שטערען דעם נארמאלען גאנג פון דער ארבייט.

אזוי פערשטעהען מיר. אפשר ווייסען אנדערע בעסער און לויט זייער מיינונג וועט דאס נישט שאדענען די פסח-אקציע, זאלען זיי טוהן ווי זיי פערשטעהען.

מיר מאכען נאר וועגען דעם אויפמערקזאם.

און נאך א זאך. וואס אנבעלאנגט די וואהלען אהן אינטערעסירער ווי אזוי און אין וועלכער פארם זיי זאלען אלץ נישט פארקומען.

עס איז אפשר נאך עטוואס צו פריצייטיג, אבער עס איז כדאי שוין אנצווייזען די גרופירונגען אז זיי זאלען אומבעדינגט זיך בעמיהען צו געפינען די נויטיגע פערשטענדיגונג צווישען אלע ריכטונגען, וואס זענען פערטרעטען אין דער קהלה בנוגע די פארשטעהענדע וואהלען.

מיר ווייסען אלע' אין וואספערע טרויריגען און שרעקליכען מצב עס געפינט זיך די גאנצע קהלה-ווירטשאפט, ווי עס זעהען אויס די אנשטאלטען וואס געפונען זיך אין רשות פון דער קהלה און בכלל וואסערער שרעקליכער קריזיס עס הערשט אויף דער יודישער גאס ווי טויזענדער יודישע נפשות געהען אויס פאר נויט און די קהלה אלס אזעלכע מוז פאר זיי טראכטען און ווי מעגליך זיי צוהילף קומען.

מיר ווייסען דאס אלץ, די טהוער און פיהרער איז גוף בעקאנט די שוידערליכע קאטאסטראפאלע לאגע אויף אלע געביטען פון יודישען לעבען און דעריבער איז זייער עלעמענטארע יודישע און מענשליכע פליכט צו זיין מעהר נאכגיביג, נישט צו האלטען זיך אזוי שטרענג ביי זייערע פרינציפען נאר צו ווירקען, אז די וואהלען זאלען ווי נאר מעגליך פארקומען מיט א געגענזייטיגער פערשטענדיגונג און אז אין דער שפיץ פון דער היגער יודישער קהלה זאלען אויסגעשטעלט ווערען מענשען וואס זענען באמת פאסיג און פעהיג צו פערנעמען די דאזיגע אזוי פעראנטווארטליכע אמטען.

י. פ.

ווי אזוי יודען אין פוילען קעמפען פאר'ן שטיקעל ברויט

צווישען די פערשידענע מסחרים, וואס יודען אין פוילען האבען, בליהט אויך דער האנדעל מיט שטעט, שטעדטלעך אין דערפער; מען פערקויפט שטעט און שטעטלעך אויף וואס די וועלט שטעהט.

פערנעהמען, פערנעהמען זיך מיט דעם האנדעל די כלי-קודש, רבנים מורה הוראה'ס, דיינים, שוחטים, שמשים, חזנים א. ד. גל. — א רבנות, א שחיטות, א חזנות ווערט נישט איבערגעגעבען גלאט אזוי זיך. אזעלכע זאכען ווערען פערקויפט, געקויפט, האבען זייער פרייז; דערביי דרייען זיך יודען מעקלערס, שמשים, פערמיטלערס, וואס נעהמען פראצענטער פונקט ווי ביי אלע אנדערע מסחרים.

טאמער פאהרט א רב פון א שטעדטעל אוועק קיין אמעריקא צו זיינע לאנדסלייט, אדער ער פאהרט אוועק אין א גרעסערע שטאדט, אדער ער דארף צוליעב וואסער נישט אין אנדער אורזאכע פערלאזען זיין שטיהל, גיט ער צו וויסען, אז די שטאדט זיינע איז צו פערקויפען, און בעלנים קומען פון אלע זייטען.

מעהרסטענס קויפט א שווער פאר זיין איידעם א שטאדט; א יוד וואס נעהמט פאר זיין טאכטער א מאן מיט א „סמיכה" גיט איהם א נדן, ער זאל זיך קענען קויפען א שטאדט.

אויך שוחטים, דיינים, חזנים, אפילו שמשים מוזען געבען אבטרעט-געלד פאר א שטאדט, אדער א שטעטעל; שוחטים זענען פעראהן פערשידענע. פעראהן אפילו וואנדערענדע שוחטים; אזא שוחט לאזט זיך ארויס מיט זיין חלף איבער די דערפער, וואו געציילטע יודען וואוינען, פרעגט זיך נאך צו מען דארף נישט אמאל שחט'ן א קעלבעל אדער א הון; אזוי קריכט ער ארום א גאנצע וואך און מאכט זיך דערביי זיין ארים לעבען — אבער אויך אזא ארימען כאטשען קריגט מען נישט אומזיסט. מען מוז איהם אבקויפען ביי א צווייטען שוחט, וואס איז שוין צו אלט ארומצוקריכען איבער די דערפער, אדער ער קויפט זיך א שטעדטעל צו זיצען אויף אנ'ארט.

ערשט די טעג האט מיר דערציילט אנ'ארים יוד'ל, אז ער האט געקויפט א שמשות (א פאסטען צו זיין א שמש) פאר טויזענד גילדען, מיינט איהר אפשר אז פאר דעם געלד האט ער אפגעקויפט עפעס א לייטישע שמשות? חלילה! סך-הכל וועט ער פאר די טויזענד גילדען קענען זיין א אונטער-שמש אין א קלייזעל. ווי ער האט מיר געזאגט קריגט מען סך-הכל דערפאר געהאלט פינף גילדען א וואך, אביסעל האט מען דערפון, וואס שבת און יום-טוב ביי די עליות צו דער ספר תורה זענען טייל בעלי-הבתים מנדר עטליכע גראשען פארן שמש און אונטער-שמש, פון אלץ קען ער העכסטענס האבען א צעהן גילדען א וואך.

— צו וואס-זשע האט איהר דערפאר געגעבען אזוי פיעל געלד? — פרעג איך דעם יוד.

— אלץ בעסער ווי גאר נישט.— ענטפערט ער מיר. — וואס האב איך דערפון, אז איך האלט די טויזענד גילדען אין „שטיניק'ע

WIADOMOŚCI
Kina „CZARY“
Radom, dnia 8 kwietnia 1932 roku.

WIELKI SUKCES KINEMATOGRAFJI CZECHOSŁOWACKIEJ!

8-mio letni JAŚ FEHER, syn znanej artystki MAGDY SONIA i słynnego reżysera filmowego FRYDERYKA FEHERA, niezwykle utalantowany odtwórca swej pierwszej roli w filmie dźwiękowym „Jej chłopczyk“ (Pieśń życia) bożyszcze kinomanów Europy.

GŁOSY PRASY WARSZAWSKIEJ

PRZED EKRANEM

„Jej chłopczyk" (Pieśń życia).

„Kurjer Warszawski"—dnia 20 kwietnia 1931 r.— Czwarty z kolei, piękny film czechosłowacki, świadczy, że sztuka filmowa u naszych pobratymców zachodnich zajęła jedno z wybitnych miejsc w Europie.

„Jej chłopczyk" wyrasta wysoko ponad szablon „talkiesów" i należy bezsprzecznie do najlepszych produkcyj europejskich ostatniego roku. Z ostrym, niekiedy nawet jaskrawym realizmem przedstawiono w nim dramat młodej, wykwintnej kobiety, która, uchodząc od męża brutala i pijaka, zabiera dziecko i odtąd żyje już tylko dla „swego chłopczyka". Wartość filmu polega na traktowaniu zarówno optycznem, jak i dźwiękowem, poszczególnych, niekiedy rewelacyjnych scen, jak np. scena orgji pijackiej w pierwszym akcie, scena w kościele, scena w gospodzie ludowej z nieznajomym skrzypkiem, sceny w lokalu nocnym, epizod w domu noclegowym... Są to wszystko ogniwo mocnego dramatu, ujęte z niebywałą plastyką i potęgą ekspresji, niekiedy aż bolesnej w realistycznem zacięciu. Są nadto w „Jej chłopczyku" cechy, specjalnie nas interesujące.

Szukamy w kinie wrażeń i wzruszeń,

da nam je film „Jej chłopczyk" (Pieśń życia).

„Gazeta Warszawska"—dnia 20 kwietnia 1931 roku. W walce filmowej na terenie Europy jedno z pierwszych miejsc zaczynają zdobywać Czesi. Wówczas kiedy polska produkcja upada, nasi pobratymcy zdobywają sobie jedno z czołowych miejsc, produkując filmy ciekawe i artystyczne. Jednym z wielkich sukcesów czeskich filmowców jest bezspornie arcydzieło dźwiękowe „Jej chłopczyk", w którem debiutuje nowoodkryty genjalny malec Jaś Feher, aktor, który z miejsca zdobył sobie tym filmem uznanie na całym świecie.

Jaś Feher jest aktorem z Bożej łaski. Z genjalną wnikliwością zrozumiał on i wczuł się w swoją bardzo trudną rolę, kreśląc sylwetkę, pełną głębokiej prawdy i prostoty, owianą sentymentem. Jego pierwsza kreacja filmowa świadczy, że Jaś Feher jest rewelacyjną zdobyczą filmu dźwiękowego, którego z miejsca stał się chlubą.

„Jej chłopczyk" daje widzom nowe wzruszenia i przeżycia, wnosi ze sobą dozę optymizmu, którego nam tak brak.

— o —

REWELACYJNY FILM CZESKI

„Jej chłopczyk" (Pieśń życia).

„Nasz Przegląd", Warszawa, czwartek dnia 16 kwietnia 1931 r.

Czeska produkcja filmowa już posiada ustaloną dobrą opinję śród warszawskiej publiczności. Okazało się, że czesi potrafią produkować świetne obrazy, które dzięki inwencji aktorskiej i ciekawej treści cieszą się w Polsce bardzo dobrem przyjęciem.

Ujrzymy wkrótce nowy film czeski—„Jej chłopczyk" (Pieśń życia). Ujrzymy tu po raz pierwszy rewelacyjnego malca — JASIA FEHERA, który odtwarza główną rolę. Malec ten, to groźny rywal Jackie Coogana, przerastający go kulturą aktorską i talentem. Nic w tem dziwnego, gdyż ojciec Jasia jest znanym reżyserem filmowym, a matka głośną aktorką, którą znamy pod pseudonimem Magda Sonia.

W obrazie tym Jaś gra obok swojej mateczki ukochanej, która i w filmie jest jego matką. Obraz zaś reżyserował Feher, ojciec Jasia. Stąd też malec czuł się znakomicie w środowisku filmowem, stąd też jego szczera, niezwykle prawdziwa kreacja kochającego synka, który w ślad za mamusią zdąża do wielkiego miasta. Stąd też niezwykły realizm wszystkich scen, w których Jaś ukazuje swój wielki talent, i ten wzruszający nastrój, który powstał dzięki współpracy matki i ojca z synem, nastrój wzruszający i podniecający, udzielający się całej widowni.

Groźny rywal Jackie Coogana

„Jej chłopczyk" (Pieśń życia).

„ROBOTNIK", czwartek, dn. 16 kwietnia 1931 r. Wytwórnie filmowe od dłuższego już czasu poszukują utalentowanych młodocianych aktorów, od dłuższego już czasu rozglądają się wielcy reżyserzy w poszukiwaniu nowych rewelacyjnych malców, którzyby wzruszali i radowali widzów swojemi przygodami.

Niestety, o talenty jest bardzo trudno. Wiele czasu minęło zanim dokonano nowego rewelacyjnego odkrycia.

Zupełnie przypadkowo odnaleziono nowy talent młodociany, odkryto aktora, który swoim talentem zdystansował Jackie Coogana i innych. Aktor ten, to Jaś Feher. Syn znakomitego reżysera czeskiego i popularnej aktorki filmowej Magdy Sonia. Malec ten wystąpił po raz pierwszy w filmie dźwiękowym „Jej chłopczyk" i z miejsca zdobył serca miljonowych rzesz widzów.

„Jej chłopczyk" jest też bezspornie najlepszym czeskim filmem, jest koroną w produkcji naszych pobratymców, w produkcji, która spotkała się z takiem uznaniem u nas w Polsce.

Już wkrótce odbędzie się premjera tego filmu, który jest wydarzeniem dnia.

Wzruszający dramat erotyczny, 100% dźwiękowiec - mówiony po czesku. · W rolach głównych: MAGDA SONIA, 8-mio letni JAŚ FEHER (jej syn) i JAROSŁAW KOCIAN (słynny wirtuoz czeski).

Druk S. Nowakowski—Radom. 8547-32.

נישט דאס איז דער וועג

גיין, רבותי, נישט דאס איז דער וועג. נישט אזוי קעמפט מען און נישט אויף אזא אופן איז מען גובר דעם געגנער. אדרבא, מיט אזעלכע מיטלען רייצט מען נאך מעהר אויף און מען טרייבט אריין דעם געגנער אין א אומגעצוימטע אמביציע.

מיר מיינען דא דעם אויפרוף, וואס די איצטיגע גמינע-פערוואלטונג האט ארויסגעלאזט די פערגאנגענע וואך אויף פויליש און יודיש. דער צוויישפראכיגער פלאקאט, וואס האט אראבגערעדט פון די ראדאמער פארקענס און טויערען האט נישט געמאכט דעם געהעריגען איינדרוק. ס'האבען איהם געליינט יודען און ס'האבען איהם געליינט קריסטען. די ערשטע האט עס אויפגערעגט און די לעצטע האבען זיך געווינדערט, אין בעסטען פאל האט עס ביי די נישט-יודען ארויסגערופען אן איראנישען שמייכעל און א בטול איבער דער מ'שטיינסגעזאגטער ארדנונג ביי די „זשידעס".

מיר פרעגען דער גמינע, צו וועלכען צוועק האט זי זיך גענויטיגט אין ארויסגעבען אזא פלאקאט? אויב ס'איז ווירקליך געגאנגען דערין, אז די יודישע באפעלקערונג זאל שטיצען די פסח-אקציע, איז דאך גענוג געווען א בלויער אפעל אין א מעסיגע, שטיל-בעשיידענע שפראך; אן אפעל וואס זאל דערהאלטען דעם געהעריגען טאָהן, מיט ריהרענדע, סענטימענטאלע ווערטער, וואס זאלען זיין הויפטזעכליך געווידמעט דעם ענין גופא, ד״ה די פסח-אקציע, נישט מעהר. צו וואס האט מען אריינגעמישט עפעס א קליקע מיט א „נאווע סלאווא". מיט א „היינט" און מיט א בורזשעס. וואס די דאזיגע קליקע דערלאזט נישט אין פערשיט מיט „מקארגעס" די סטאראסטווא, די וואָיעוואודזטווא און דאס מיניסטעריום?

עפעס איז דא דער פלאקאט מייט נישט אין ארדנונג און צוליב פאלגענדע טעמים:

ראשית מאכט עס דעם איינדרוק ביי יעדען אויפריכטיגען, אומפארטייאישען יוד, אז מיט'ן פויליש-יודישען פלאקאט איז מען נישט אויסען געווען בלויז די פסח-אקציע, נאר אז דא וויל מען זיך עפעס אפרעכענען מיט א געוויסען צד וואס שטעהט אין אפאזיציע צו דער יעצטיגער גמינע. ווארום אנדערש האבען די ווערטער קליקע, „נאווע סלאווא", „היינט" און אנדערע אזעלכע עפיטעטען גאנצליך קיין ארט נישט געהאט. דער פלאקאט, אין דעם לשון ווי ער איז ארויסגעגעבען, ווירקט נישט אפעלירענדיג, ווייל ער האט גלייכצייטיג א מין אגיטאציע-כאראקטער און אויפדרייצענדע טענדענץ. ווארום ממה נפשך, וויל מען טאקע באמת אדורכפיהרען ווי געהעריג די פסח אקציע פאר ארימע בכבודע פאמיליעס, איז געווען דער חוב צו רעדען אין א רוהיגע און ווארעם עטיש-יודישליכע שפראך, וואס זאל אפעלירען צו אלע ראדאמער יודען, אומאבהענגיג פון פארטיי און קלאס און אויסמיידען אונבעדינגט די רייצענדע שטעלען. אזוי ארום וואלט מען גיכער ערציעלט, אז אין דער אקציע וואלטען אריינגעצויגען געווארען אלע שיכטען. און דאס האט טאקע געברויכט זיין די אויפגאבע פון דער גמינע. אויב זי שטרעבט טאקע בשלימות צו רעאליזירען היי-יאהר צוליב די גרויסען קריזיס א פסח-אקציע אין ברייטען פערנעהם. מיט'ן ארויסטרעטען אבער אין זעלבען אויפרוף מיט בעשולדיגונג געגען א געוויסען טייל בירגער רייסט זי איין און שטויסט אפ פון זיך די זעלבע, וואס האבען אויך זייערע אנהענגער, צו בעטייליגען זיך אין דער פסח-אקציע. שוין בלויז צוליב דעם טעם איז אזא טאקטיק נישט קאנסעקווענט און נישט בערעכטיגט.

דער נוסח פון אויפרוף איז א תרתי-דסתרי. ער איז געגענזעצליך צונויפגעשטעלט: פון איין זייט אפעלירט מען צו דער יודישער באפעלקערונג און פון דער צווייטער זייט הערט מען א טאָהן פון דענערווירונג. אויפרייצונג און ס'בעקומט זיך דער איינדרוק ווי דערמיט וואלט מען איינצייטיג געפיהרט א געוויסע-קאמפאניע געגען וועמען. דער רעזולטאט, די ווירקונג פון אזא אויפרוף איז א נעגאטיווער. א טייל ווערט פון אזא נוסח אויפגערעגט און אין בעסטען פאל איז דער בועל-יוצא, ווען מ'געהט אוועק נאכ'ן איבערלייענען אזא אויפרוף אז מ'ווערט קנאפ געריהרט און ווייניג איבערצייגט פון די שלאגער ארגומענטען וועגען קריזיס, נויט און הונגער. צום אלגעמיינעם יודישען עולם ברויך מען קומען מיט ערנסטע ווערטער, וואס זאלען וועקען און רעדען צום הארץ און נישט אויסמישען מיט פאליטיק.

יעצט וואס פאר א זין האט עס ארויפצוטראגען פאר דער נישט-יודישער וועלט די ספעציפיש-אינערליכע אנגעלעגענהייטען אין אזא ליכט. וואס זאל ארויסרייסען דעם יודישען כבוד? ווען מען שרייבט, אז פאראיאהרען האט די גמינע ארויסגעגעבען 8000 קילא מצה פאר דער ארימער בעפעלקערונג און יעצט ווען ס'הערשט אזא גרויזאמע נויט, זעגען דא איינענע יודען, וואס שטערען דער גמינע צו פיהרען די דאזיגע נויטהעלפענדער אקציע, ווען מען רעדט אזוי אין דער פוילישער שפראך און נישט-יודען לייענען דאס. וואס טראכטען זיי זיך ווען נישט-יודען לייענען וועגען עפעס א קליקע א „נאווע סלאווא", „היינט" א. א. און וועגען „סקארגעס". וואס זאגען זיי? די דאזיגע לייענער, וואס קענען ווייניג דאס יודישע לעבען טראכטען מי יודע, וואס אזעלכעס עס טוהט זיך צו ביי אונז. ווי אזוי נעמען זיי אויף, אז

נאך א גרעסערער מסחר פון שטעדט אין דער האנדעל מיט גוים... מען קויפט גוים...

צו וואס. וועט איהר פרעגען, דארפען דאס יודען קויפען גוים? הערט וועט איהר פערשטעהען דעם שכל דערפון.

אין פוילען מעגען יודען לויט'ן געזעץ אלץ זיין, אפילו דער פרעזידענט אליין. אבער האנדלען מיט זיי האנדעלט מען נישט גערן. עס טרעפט אפט, אז מע' גיט איבער רעגירונגס-בעשטעלונגען צו קריסטליכע אונטערנעהמער פאר א סך טייערער, ווי עס וויל דערפאר א יודישער צושטעלער, אבער לעבען ווילען דאך יודען פארט, גיט מען זיך א עצה און מען קויפט א גוי, בעסער געזאגט, גוים זוכען אויס רייכע יודען און פערקויפען זיך זיי פאר גוט-געלד. דער „גוי" וואס האט אליין קיין געלד נישט, אבער ער איז נישט גענוג פעהיג צו האנדלען, צוצושטעלען עפעס, מאכט אפ מיט'ן יוד א שותפות. דאס געשעפט גייט אויפ'ן נאמען פון גוי, לאמיר זאגען, אז דער יוד חיים ראבינאוויטש וויל צושטעלען פאר דער פאליציי טויזענד מונדירען. ער וויל עס מאכען זייער ביליג, דער יוד חיים ראבינאוויטש, אזוי ביליג, וואס קיין שום גוישער שניידער, וועט עס נישט מאכען, אבער וואס קומט ארויס, אז ער האט א שלעכטען נאמען. נישט, חלילה, אז דער סוחרישער נאמען זיינער איז שלעכט, אדרבה, ער איז בעקאנט אלס א זייער סאלידער סוחר. האט א גוטען נאמען אבער דער נאמען חיים ראבינאוויטש איז א שלעכטער, נעהמט חיים ראבינאוויטש א גוי. אזא גוי, וואס אין נישט פעהיג א קאץ א עק צו פערבינדען, אבער איין מעלה האט ער, ער הייסט וואציעשעק סקווארא,

נעמט חיים ראבינאוויטש א סומע געלד, גרינדעט א געשעפט אויפ'ן נאמען פון וואצעשעק סקווארא, ראבינאוויטש ארבייט, קאמבינירט, שאפט, דרייט א וועלט, שטעלט צו סחורה. קליידער פאר גאר ביליג און וואצעשעק סקווארא נעהמט א שיינעם פראצענט דערפאר, וואס ער האט מיט זיין וואויל-קלינגענדען נאמען געכשרט דעם נאמען חיים ראבינאוויטש...

אט אזוי ווי איהר זעהט האנדלען יודען מיט גוים פונקט ווי אמאל פלעגען יודען פערקויפען אויף פסח דעם גוי דאס חמץ פון שטוב. אבער פאר אזעלכע זאכען פלעגט דער גוי קריגען א שנאפס מיט א שטיק חלה. דער היינטיגער גוי נעהמט פאר כשרן א יודישען נאמען א סך געלד.

פערשטייט זיך, אז א סך אנטיסעמיטען פייערען זיך אויף אזעלכע גוים. זיי רופען זיי „שבת-גוים", אבער דער גרעסטער אנטיסעמיט שטייט אפט נישט ביי דעם נסיון, ווען א יוד וויל ביי איהם קויפען דעם נאמען און בעצאהלען איהם דערפאר געלד.

— — — — —

מען דערצעהלט. אז ווען אין פוילען איז דאס ערשטע מאל אויפגעקומען די אייזענבאהן, האט זיך דער קאצקער רבי געפרעגט ביי זיינע חסידים, וואס דאס איז אזוינס א באהן. די חסידים האבען איהם ערקלערט, אז דאס איז אזא וואגען, וואס געהט אהן פערד, און דאס וואס ביי א פערד דויערט דער וועג א כאַי, מאכט עס די באהן אין א שעה, דער קאצקער רבי האט אויסגעהערט און נישט פערשטאנען.

— וואס איילט מען זיך דאס אזוי?

— האט ער געפרעגט.

פון דער צייט איז שוין אריבער א יאהר נייגציג, דאכט זיך; די איצטיגע באהן מאכט שוין באלד דורך אין א שעה דאס, וואס די ערשטע באהן האט געמאכט אין א טאג. פונדעסטוועגען האבען א סך יודען אין פוילען צוריק אנגעהויבען צו פאהרען מיט פערד און וואגען גאר ווי אין די אלטע צייטען, ווייל מיט פערד און וואגען קאסט ביליגער איידער מיט דער באהן

איבער די פוילישע וועגען קען מען נאך א צאל טרעפען גרויסע וואגענס, בעדעקט מיט לייוונט, געשפאנט אין דריי אויסגעמאטערטע פערד, איבער גריבער, בלאטעס, אין רעגענס, שנייען, ווינטען, שלעפען זיך די פערד; בעלי-עגלות, יודען פערקאלטענטע, פערבלאטיקטע שרייען, „ווא", זינגען שטיקלעך תחינות; אויף די וואגענס זיצען, אנגע-

יודען זאָלען נישט לאָזען אייגענע ברידער שטיצען מיט מצה אויף פסח? ס'איז דאָך רעכט, אז מיר זאָלען אין זייער בעגריף פאַרגעשטעלט ווערען אין דער ערגסטער שיין.

אויב די גמינע האָט א חשבון מיט א קליקע, מיט'ן „נאָווע סלאָוואָ", מיט'ן „היינט", קען זי עס ערלעדיקען אויף אַנאַנדער אופ'ן און נישט אויף אזאַ וועג; אופ'ן וועג פון פונאַנדערגעקלעבטע פלאַקאַטען אין צוויי שפּראַכען און דערצו מיט אזאַ נוסח, אויף די מויערען פון שטאָדט, און נאָך מעהר אין עס נישט ריכטיג צו רעוואַנשירען זיך אין יעצטיגען מאָמענט, ווען מען קומט צום יודישען עולם מיט אַן'אַפּעל מכח מצות אויף פסח פאַר הונדערטער אָרימע, בכבודע משפחות.

ניין, רבותי, דער פלאַקאַט האָט בכלל נישט געהאַט קיין אָרט און בפרט אין דער יעצטיגער צייט אודאי נישט.

גענוג, אז מיר ווערען אינוועניג איינגעפרעסען פון שנאה, מחלוקה און ווילדע העצערייען און אוואַנטורעס. נאָך וואָס נעמען דאָס ארויסטראָגען פאַר דער נישט-יודישער וועלט. וואָס וועט מען זאָגען און ווי אזוי וועט מען אויף אונז קוקען?

און צום לעצט.

אויב מיט'ן דאָזיגען פלאַקאַט האָט מען געוואָלט טרעפען עמיצען, איז דאָס אויך געווען א קנאַפּע פעולה. אויב דאס האָט געזאָלט טראָגען דעם כאַראַקטער אין איין וועג פון א אנגריפ'ס-אַקציע, האָט עס אָבער פון דער צווייטער זייט ארויסגערופען א רעאַקציע. דער געגנער, זאָל זיין אין דער פאָרם פון א קליקע, ווערט נאָך מעהר אויסגעהייטערט צום קאַמף בפרט ווען מען ציהט נאָך אריין אין דער מלחמה א טייל פון דער פויליש-יודישער פרעסע, וועלכע מען אטאקירט צוזאַמען מיט דער דערמאָנטער קליקע. דערמיט מאַכט מען זיי פאַר שותפים און מען פערגרעסערט און מען ברייטערט אויס בידים דעם געגנערישען לאַגער.

די גמינע האָט געברויכט נעמען אין בעטראַכט די אלע מאָמענטען און פאַר'ן ארויסגעבען אזאַ אויפרוף זיך גוט מיישב צו זיין. ביי א געמיינזאַמע אָביעקטיווע און רוהיגע בעטראַכטונג וואָלט דער זעלבער אויפרוף געהאט א אנדערען אינהאַלט און אנדערש געקלונגען.

אין דעם נוסח ווי ער איז יעצט איז ער נישט בערעכטיגט און נישט בעגרינדעט.

ניין נישט דאָס איז דער וועג.

ב. צ.

צו דער אויפמערקזאַמקייט פון האַנדווערקער-קלוב און צעכען-פערוואַלטונגען

ווען מיט א צייט צוריק עס איז בעקאַנט געוואָרען דער דעקרעט וועגען איינפיהרען צעכען און עגזאַמענס פאַר האַנדווערקער האָט מען אין די האַנדווערקער רייען, איבערהויפּט ביי די יודישע איינגעזעהן א געפאַהר פאַר יודישע פרנסות.

בעלי מלאכות וואָס האָבען יאָהרען לאַנג געצויגען חיונה פון אייגענע צעהן פינגער און קיינמאָהל נישט געוווּסט פון אזעלכעס וועלען מוזען אדורכמאַכען די פּראָצעדור פון עגזאַמינירען זיך. א גרויסע טייל פון האַנדווערקער קלאַס און אויך די האַנדווערקער פאַרשטעהער האָבען געפּרובט דאַן מילדערען די אונצופרידענהייט פון די יעניגע האַנדווערקער. פערקעהרט — האָבען זיי געטענה'ט—עס איז גאַרנישט אזוי געפעהרליך מיט די צעכען, ווייל אדאַנק דעם וועלען זיך די פערשידענע פאַך-צווייגען נאָרמאַליזירען, דער ארבייטס-סיסטעם וועט אויסגעבעסערט ווערען א. א. וו.

צי עס איז ווירקליך אזוי ווי מען האָט זיך פאָרגעשטעלט די זאַך, ציינט אונז די טאָג-טעגליכע ווירקליכקייט און דער אַלגעמיינער קריזיס. עס איז איבריג וועגען דעם צו רעדען.

איין זאַך אָבער האָט זיך איינגעבירגערט ביי אונז א דאַנק די צעכען. איך מיין דאָ די נישט עטישע און ניט יושרדיגע בעציהונג פון מייסטער צום געזעלען.

עס האָבען זיך געטראָפען לעצטענס פאַלען ווען דער ארבייטער נאָכ'ן אָבארבייטען עטליכע יאָהר און נאָכהער ווען ער האָט געפאָדערט ביים מייסטער א בעשטעטיגונג דערויף כדי זיך אויסצוארבייטען א געזעלען צייגניש (Karta czelady) האָט דער לעצטער זיך געפּרובט ארויסדרייען מיט תירוצים, לאָזענדיג נאָך זיך נאָכלויפען צייטען לאַנג. פאַר א אנדערע שטאָדט איז ער דער מייסטער גרייט זאָפאָרט אזאַ בעשטעטיגונג צו געבען.

ווי בעוויסט דינט דאָס רעכט צו ארבייטען פאַר זיך אָהן שום געהילפען. דעריבער איז די אורזאַך פון די קאָנפליקטען א פועל-יוצא צוליב מורא פאַר קאָנקורענץ. עס ווילט זיך אָבער וויסען, צי וועלען אזעלכע מעטאָדען ברענגען דעם געוואונשטען דערפאָלג. אָט אין מיט עטליכע מאָנאַטען צוריק פאַרגעקומען אין האַנדווערקער-קלוב א פערזאַמלונג פון שניידער און אויף אָט דער פערזאַמלונג איז בולט געקומען צום אויסדרוק דער אָנגעוועהטאָגטער ענין. עלטערע מייסטער האָבען זיך בעקלאָגט דאָס צו דער ביטערער צייט ווען וואָכען-לאַנג ארבייט מען נישט קומט זיי נאָך אויס צו ליידען פון די יונגערע

און די יונגערע שניידער האָבען זיך אויך בעקלאָגט דאָס פערלירענדיג די פאָסטענס און אויך איבערן קריזיס האָבען זיי נישט קיין אנדער אויסוועג אנדערש דראָהט זיי צו הונגערען. געדענקען מיר דאָך די פאָרשלאָגען, וואָס זענען אריינגעפלאָסען דאָס מ'זאָל אָנגעמען רעפּרעסיע-מיטלען געגען די לעצטע; מאַכען שוועריגקייטען ביים ארויסבעקומען די „קאַרטע זשעמיעשלניטשע". אין רעזולטאַט האָט מען זיך ארומגעזעהן, אז אזעלכע מיטלען וועלען נישט ענדערען די לאַגע, נאָר אז צוועקמעסיגער איז צוגעהן האַנד-ביי-האַנד און נאָרמירען די פרייזען-קאַלקולאַציעס, כדי די קאָנקורענץ צו בעזייטיגען.

די פאָרגעקומענע פערזאַמלונג לאָזט פיעל זאָגען אויך פאַר אנדערע פאַכען אָבוואָהל די לאַגע האָט זיך דאָך נישט געענדערט דאַרף זי דינען פאַר א מוסר-השכל. „נויט ברעכט אייזען", זאָגט א

פאקט פעסער נאַפט, זעקלעך זאַלץ קאַלך, אייער, צוקער; ווייבער געפּרוירענע, איינגעטוליעטע יודען, ארומגעגאַרטעלטע, שלעפּעריגע, זיצען אויף די פּעסער, אויף די זעק, איינגעקוועטש צוגעדריקט; אזוי שלעפּט מען זיך עטליכע טעג אין וועג. מען מאַכט הונדערטער קילאָמעטער, אין דער צייט, ווען מיט דער באַהן קען מען דאָס זעלבע מאַכ'ן אין עטליכע שעה, אין דער וואַרים, אין דער ליכטיקייט; אין וועלדער האַלטען זיך אפילו באַנדיטען אויף, וואָס לאָקערען אויף די דורכפאָהרענדע סוחרים נאָך ווי מיט הונדערטער יאָהרען צוריק.

ווי אזוי, וועט איהר פרעגען, איז דאָס ביי א'צטיגער צייט אימשטאַנד א פערד צו קאָנקורירען מיט'ן באַהן?

אין די מעשה אזאַ: כאָטש באַהןגעלד איז אין פּוילען נישט טייער, זענען אָבער די יודען אין די קליינע שטעטלעך אזעלכע קבצנים, אז זיי מאַכען עס נאָך ביליגער ווי די באַהן; אין דער צייט, לאָמיר זאָגען, ווען קיין וואַרשא, קאָסט מיט'ן באַהן א צוועלף ביז פופצען גילדען, נעהמט א בעל-עגלה פאַר דעם זעלבען וועג א העלפט וואָרום די באַהן מוז. סונדעסטוועגען צאָהלען דעם מאַשיניסט, דעם קאָנדוקטאָר; דער בעל-עגלה לעבט פאַר זיין האָרעוואַניע א הינגער-לעבען; פאַר א גאַנצע וואָך פאָהרען, פאַר ארומשלעפּען זיך זעקס טעג אין דער וואָך אונטערוועגענס, שנייען, פאַר אויפזיין גאַנצע נעכט, פאַר אונטערשטיפּען דעם וואָגען פאַר פיהרען א הינטיש לעבען — פערדיענט ער צוואַנציג גילדען א וואָך אָדער גאָך ווייניגער.

פונקט ווי ער אליין הונגערט, הונגערן אויך זיינע פערדלעך; דערפאַר איז ער אימשטאַנד צו פאָהרען ביליגער איידער די באַהן, און די פּאַסאַזשירען זיינע, די יודען מיט די ווייבער זענען פונקט אזעלבע ביטערע אָרימעלייט; זיי לוינט בעסער צו שלעפּען זיך עטליכע טעג איבער קעלטען, זיצען אויף פּעסער צונויפגעדריקט, נישט שלאָפען, אבי עס זאָל זיי קאָסטען מיט עטליכע גילדען ווייניגער. איידער פאָהרען אין א ליכטיגען וואָגאָן עטליכע שעה בלויז.

פריהער פלעגען די אויטאָמאָבילען קאָנקורירען מיט דער באַהן. יודען בעל-עגלות האָבען גענומען די פערדלעך פערקויפט, אָבער לעצטענס האָבען די פערדלעך, די אויסגעדאַרטע פערדלעך גענומען צוריק קאָנקורירן אי מיט דער באַהן, אי מיט די אויטאָמאָבילען: די באַהן מוז מען הייצען, געבען קוילען, אָניש פאָהרט זי נישט, דער אויטאָמאָביל מוז האָבען בענזין. די פערדלעך מוזען האָבען האָבער; אָבער ערשטענס איז אין פּוילען האָבער פיעל ביליגער איידער בענזין, צווייטענס איז א מאַשין א קאַפּריזנע בעשעפעניש, אז מען גיעט ניט איהרס פאָלגט זי נישט, קיין בייטש העלפט נישט, א פערד ווייזט מען א בייטש און ס'שלעפּט אפילו א הונגעריגער; א מענש דאַרף אפילו קיין בייטש אויך נישט, ער געהט

שפריכווארט און דאס דארפען געדענקען די יעגיגע מייסטער, אויב זיי וועלען אוף ווייטער נישט ענדערען זייער האנדלונג לגבי זייערע געוו. געזעלען, דורך א געמיינזאמע פעראייניגונג איז צו האפען אויף א פאזיטיווע ענדערונג, וואס עס איז גיים עקאנאמישען קריזיס וועלכער לאזט זיך פילען בעזונדער ביי בעל-מלכות, ממש א נויטווענדיגקייט.

עס איז דעריבער דער חוב פון אידישען האנדוו. קלוב, אין דער ערשטער רייהע די פערוואלטונגען פון די צעכען צו פערנעמען זיך מיט דעם ענין.

מ. ר—ר

ביי מצות מוז מען בעשעפטיגען יודישע ארבייטער

מיר טרעטען אריין אין פאר-פסח-סעזאהן. נאך קיינמאהל איז דער פאר פסח נישט געווען אזא טרויעריגער ווי היי-יאהר. קרעמער און בעלי-מלאכות ערווארטען נישט קיין כך פון דאזיגען סעזאהן. די שניידערס וועלען נישט זיין בעווארפען מיט ארבייט. די גאלאנטעריע קאנפעקציע, שיך און אפילו קאלאניאל-געשעפטען ריכטען זיך נישט אויף קיין איבריג גרויסען פריון. יעדער וועט אויסגעבען אויף יום-טוב נאר אויפ'ן סאמע נויטינסטען.

בלויז איין זאך וועט יעדער יוד מוזען האבען — מצות. ער וועט קענען העכסטענס איינשפארען דעם ראזיגען ארטיקעל. אבער אהן מצות קאן קיין יוד נישט בלייבען. מצות מוז מען קויפען.

ביי מצות ווערען בעשעפטיגט א פאר הונדערט מענשען, א חוץ די שטענדיגע בעקער-ארבייטער, און דא מוז מען געדענקען.

פויזענטער יודען זענען געבליבען אהן בעשעפטיגונג: פיעל פון זיי געניסען נישט פון אונטערשטיצונגען, ווי אנדערע ארבייטסלאזע.

די דאזיגע יודען זענען גרייט צו טוהן יעדע ארבייט אבי צו פערדינען פאר זייערע פאמיליעס אויף יום-טוב.

עס איז דעריבער די פליכט פון די בעקעקיי-איינהאבער צו צו דערמעגליכען די דאזיגע הונגעריגע מאסען צו קריגען בעשעפטיגונג ביי די מצות.

מען פערלאנגט נישט פון די בעקער קיין שום אויסערנעוועהנליכעס. זיי דארפען נישט ברענגען קיין שום קרבנות. זיי צאהלען נישט טייערער ווי דעם נישט-יודישען. מ'קאן דעריבער מיט רעכט פאדערען פון זיי אהן שום שאדען פאר זיי צו הילף קומען די יודישע ארבייטסלאזע.

ס'קלינגט דעריבער פאר אונז ווינדערליך און כמעט נישט גלויבליך, ווען מיר הערען, אז די ראדאמער מצה-בעקערייען מיידען אויס יודישע ארבייטער אדער בעשעפטיגען א גאר קליינע צאהל. מיר זאגען אז ס'איז אונגלויבליך, ווייל מיר קענען זיך עס נישט פארשטעלען אויב ס'זאל ריכטיג זיין וואלט דאס געווען א גרויסע אומרעכט.

די יודישע בעקער, וואס באקען מצות זענען מחויב צוצונעהמען צו דער ארבייט יודען. דאס פאדערט דער יודישער און דער מענשליכער עלעמענטארער חיוב.

ק.

דער האז איז נישט געווארען קיין האז

דאס מאהל משפט מען זיך איבער איהם אפילו נאך זיין טוידט.

אין שטעטעל איולושע (דרילטש) האט דער דארטיגער איינוואהנער א געוויסער פשעמיסקי בעהארעוועט ביי זיך א האז איינמאהל איז דער האז פערשוואונדען געווארען און זיין בעל-הבית האט נישט געוויסט וואו ער איז אהינגעקומען.

פשעמיסקי האט אבער אין זיין ליבלינג נישט פערגעסען און ער איז נישט אבגעשטאנען פון זוכען. גייענדיג אזוי שטארק פערזארגט איבער'ן מארק האט ער צו זיין איבערראשונג דערזעהן אויף די טהירען פון א געוועלב הענגען א האז, וועלכען ער האט אנגענומען פאר זיינעם. ער האט תיכף געשטעלט די גאנצע דרילזשער פאליציי אויף די פיס, וועלכע האט זיך גענומען ענערגיש פונאנדערוויקלען דאס רעטעניש פון פריהצייטיגען טויט פון האז.

אין רעזולטאט פון דער אויספארשונג האט זיך ארויסגעוויזען, אז דעם הענגענדיגען האז אין יענעם געוועלב אריין האט דעם זעלבען טאג פערקויפט איינער א געוויסער איגנאץ קאסמא. מהאט פערשטעהט זיך יענעם באלד גענומען אויפ'ן פערהער, אבער קאסמא האט גע'טענה'ט אז אמת טאקע ער האט דעם האז דער'הרג'עט, אבער דאס איז געשעהן אין וואלד, וואו ער האט אויסגעפיהרט זיין אמטליכע דיענסט אלס יעגער מיט א טאג פריהער אויף דעם פארגעקומענעם יאגד.

אזוי ווי פשעמיסקי האט מיט דער גאנצער ענטשלאסענקייט ערקלערט, אז דער זעלבער האז איז געווען זיין אייגענטום איז דורך דער פאליציי פערפיהרט געווארען א פראצעס.

פאריגען שבת איז דער האז-סכסוך בעטראכט געווארען פאר'ן ראדאמער קרייז-געריכט.

פשעמיסקי האט זיך כסדר געהאלטען ביי דאס זייניקע, אז דער האז איז זיינער. ווען דער פערטיידיגער פון בעשולדיגטען קאסמא, אדוו. וישניעווסקי האט איהם געפרעגט. אויף וואס פאר אן-אופן ער דערקענט דעם האז, און צי ער איז זיך א מאהל נישט טועה צוליב דעם, וואס עס עגזיסטירט א געוויסע עהנליכקייט צווישען האזען — האט פשעמיסקי ווייטער נישט געוואלט רעזיגנירען, בעווייזענדיג. אז קאסמא זאגט ליגען דערנ'יש, וואס ער האט ערקלערט אז דער האז איז אומגעקומען פון א קלאפ מיט א שטעקען, בעת אין דער אמת'ען איז דער האז דער'הרג'עט געווארען פון א קויל, וועלכע ער האט געפינען אין בויך פון טוידטען האז.

צוליב דער דאזיגער רעוועלאציע-ערקלערונג האט דאס געריכט אבגעלעגט דעם פראצעס און פארארדענט אינטער-צווזוכען דעם טוידטען האז מיט'ן צוועק פעסטצושטעלען די אורזאך גול יבוועל ביז ער איז אומגעקומען.

אליין אין שפאן.

עס איז איינפאך נישט צו גלויבען, ווען מען זעהט אין די ווארשאווער איינפאהר-הייזער היפיעל פוהרען קומען אן, פון לובלין, פון פלאצק, פון ראדאם, פון א סך חייטערע שטערט און שטעדטלעך. עס מאכט אן'איינדרוק, ווי מען וואלט פאר זיך דערזעהן פוילען מיט הונדערט יאהר צוריק, און אין דער זעלבער צייט געהען יעדען טאג עראפלאנען פון ווארשא קיין ווין אין פערלויף פון פיער שעה און קיין פאריז — אין פערלויף, דאכט זיך, פון אכט אדער צעהן שעה.

בונקט אזוי פיהרען יודען האנד-ארבייטער קאנקורענץ מיט דער מאשין דער האנד-וועבער, וואס ארבייט פונקט ווי מיט הונדערט יאהר צוריק, מאכט זיין שטיקעל סחורה ביליגער פון דער פאבריק, וואס האט צו הילף עלעקטריע און אלע נייעסטע איינריכטונגען, דאס איז פונקט ווי א שניידער זאל זיך איצט אוועקזעצען נייען א קאפאטע נישט אויף דער מאשין, נאר מיט א נאדיל-פאדים.

ג. קופער.

א פראווינצער יונגערמאן ווערט נכשל... און האט מורא א היים צו פאהרען

אויף די גרויס-שטאדטישע גאסען בלאנדזשעט איצטער ארום א פראווינציעלער יונגערמאן, וועלכער איז געפאלען א קרבן פונ'ם וייך פון דער גרויסער שטאדט.

דער חסידישער יונגערמאן ר. וועלכער האט ערשט מיט א פאר מאנאט צוריק חתונה געהאט איז איצטער געקומען איינהאנדלען סחורה פאר זיין ווייב'ס געשעפט.

ווען ר. איז נאר ארויס פון היגען וואקזאל איז צו אהם צוגעגאנגען א יונגע סימפאטישע פרוי, וועלכע האט איהם געבעטען אויסצוזייגען פינף זלאטעס.

ר. האט איהר נישט אנטזאגט און בינו לבינו האט זיך פערבונדען א געשפרעך און זיי זענען שוין אראב צוזאמען אין שטארט.

ר'ן איז די יונגע סימפאטישע פרוי שטארק געפעלען געווארען אזוי, אז ביים צושיידען זיך האט מען אבגעשמועסט מיטאג-צייט זיך צו טרעפען ביי איהר אין וואהנונג.

די יונגע „דאמע", העלכע האט זיך אנגעגעבען פאר א פראווינצערין האט זיך קיין סך נישט געלאזט בעטען.

צו דער בעשטימטער צייט האט מען זיך געטראפען און צוזאמען א ביסעל פערבראכט די צייט.

ווען ר. איז געהען אין א גוטען הומאר, האט די יונגע „רייצענדע דאמע" אהם געבעטען אויסלייען א ביסעל מזומנים. כאשר בכן זי האט פריהער נישט אויסגערעכנט און אויסגעגעבען וויפיל געלד זי האט געהאט זי האט איהם געוויזען, אז איהר האט זיך געמאכט דא איינצוהאנדלען פאר א מציאה ביושטעריע. אויב ער איז א בעלן קאן זי איהם צוליב טון און אבטרעטען פאר זיין יונג ווייבעל מען א שעהנע מתנה א גאלדען זייגער

רין איז דאָס זייגערל שטארק געפעלען און נאָכמעהר דער איינפאל צו ברענגען זיין יונג ווייבעל פאר א מציאה א שעהנע מתנה.

לאנג נישט געטראכט, אָבגעסילוקט דאָס גאנצע געלד מיט'ן קליינגעלד און איינגעהאנדעלט די ווילדע מציאה.

ר. איז געווען אין זיבעטען הימעל, פאָרשטעלענדיג זיך די קאָמפּלימענטען וואָס ער וועט עס אריינכאפּען פאר דער שעהנער מתנה פון שווער און שוויגער.

ער האָט זיך קודם-כל געזעגענט מיט דער יונגער סימפּאטישער „דאָמע", מיט וועלכער ער האָט פערבראכט עטליכע „נוטע" שעה'ן און אָבגערעדט מיט איהר צו שרייבען אָפט „קארטלעך".

מיט דער מציאה איז ער אוועק אין שטאָדט פערענדיגען זיינע מסחרים.

אזוי ווי ביז'ן אָבגאנג פון צוג איז נאָך געווען גאנץ פריה און ער האָט נאָך געהאט צו ערלעדיגען עטליכע ענינים האָט ער בעשלאָסען צוליב פאָרזיכטיגקייט, איבערצולאָזען דאָס זייגערל ביים קרעמער, וואו ער מאכט זיינע בעשטעלונגען.

ר. האָט פונאנדערגעפּאקט דאָס זייגערל און אלעמען בעוויזען די מציאה. אָבער אנשטאט פערוואונדערונג און איבעראשונג האָט מען איהם געזאָגט, אז דאָס זייגערל איז זעהר א פּשוטער און קאָסט אינגאנצען עטליכע זלאָטעס.

א טויט בלאסער, בעגאָסען מיט שווייס האָט ר. אויפגענומען די רייד פון די שאצער. נעכאפּט דאָס זייגערל און ארייַנגעלאָפען צו א געוויסען זייגערמאכער. דאָרטען אָבער האָט מען איהם אויך געזאָגט דאָס זעלבע.

מיט א קלאפּעדיג הארץ האָט ער זיך אָוועקגעלאָזען אין יענער וואהנונג. צו דער שעהנער רייצענדער „דאמע" איהר אנזאָגען די בשורה, אז זי איז געפאלען א קרבן פון שווינדלער. די „דאמע" איז אָבער פון יענער וואָהנונג געוועזן אויסגעמאָלדען.

געהענדיג א מרה-שחורה'דיגער צוריק איז איהם איינגעפאלען א חשד עפּעס אויף דער „דאמע". ער האָט זיך גענומען דערמאנען איהר פּנים. די בעוועגונגען, שמייכעל, רייך... און... די ביזשוטעריע.

מאָדנע -- אלץ איז פאָרגעקומען אזוי שנעל אזוי א מנעריכט. יאָ, ער איז געפאלען א קרבן.

איצט — פון דער דריטער טאָג ווי ער בלאָנדזשעט ארום אויפ'ן ברוק און האָט מורא צו פאָהרען אהיים אָהן געלד, אָהן דער מתנה און אָהן סחורה.

א קרבן פון עטליכע שעה עולם הזה..

וועקסלען = אינקאַסא אויף לעמבערג

ערלעדיגט שנעל און פּונקטליך דעכעניג פון שטיק 25 גר.

Lwowskie T-wo Kredytowe
Lwów Legionów 33

די איינקאסירטע סומע פון די וועקסלען שיקען מיר איבער אין טאָג פון איינפלוסען מיט איבערגיסונג אָדער זשירא פון באנק פּאָלסקי.

קיין שום ראדאמער יוד טאר נישט עסען דאס כזית מצה, אויב ער וועט נישט האבען בעזארגט זיינע הונגעריגע ברידער.

געשאפען א מצה-קאָמיטעט-10 גראָשען פון יעדן קילא מצות-א ספּעציעלע קאָנטראָל איבער די קופּאָנעס

די היינטיגע פּסח-אקציע קומט-אָן בעדייטענד שווערער פון אלע יאָהר. די סבה, פערשטעהט זיך, איז די גוואַלדיגע סטאַגנאציע און דער אומגעהויערער קריזיס, וואָס האָט בעהערשט דאָס יודישע לעבען. נישטאָ די אמאָליגע געבערס און די ברייטע האַנד. וואָס האָבען מפּור געווען גרעסערע סומען פאר די פּסח-הצטרכות'ן פאר דער אָרימער בעפעלקערונג. אנשטאט גותנים האָט זיך בעדייטענד פערגרעסערט די צאָהל פון מקבלים און דוקא פון אזעלכע קלאסען, וועמעס גאָב ס'האָט אלע יאָהר ביינעטראָגען א אָנגעזעהענעם חלק אין די געלד-זאמלונגען אויף פּסח.

אויסער די דאָזיגע סבה, וואָס איז א קאָנסעקווענץ פון דער אלגעמיינער עקאָנאָמישער דעפּרעסיע און פערשארפטען פינאַנציעלען קריזיס, איז אונזער שטאָדט געבענשט מיט נאָך עפּעס. צו אלע צרות הכלל האָבען מיר דאָ אין ראדאָם א אייגענע, לאָקאַלע ספּעציפיש-יודישע קרענק. און דאָס זענען די ארומרייסענישען און אייביגע קהל'שע מחלוקה וואָס בושעוועט אָהן א סוף.

דער קאמפּף ארום גבאות, רבנים שוחטים, קהלה, פּרנסים, כלי קודש, האָט אלץ פערשלונגען און איינגעטיילט די שטאָדט אויף כתות, גרופּען, פּארטייען און ריכטונגען, און איבער אלעם שטראָמט א כוואַליע פון אמביציעס, און געגענזייטיגע שנאה, אז מען פערגעסט פון נויטיגסטען, פון עלעמענטארסטען און אפילו פון דעם וואָס מען איז מחויב אלס יוד און אלס מענש צו ערפילען.

די דאָזיגע אנגארמאלע לאגע קען בעצייכענט ווערען מיט'ן נאָמען טראַגעדיע. וואָס מאכט חרוב און גראָבט אונטער די יסודות פון גאנצען יודיש-געזעלשאַפטליכען לעבען אין ראדאָם. אויף יעדען געביט לאָזט זיך שוועך פיהלען דער צוברויזטער שטורעם פון פערביסענער מחלוקה. אפילו ווען ס'האנדעלט זיך וועגען אזא וויכטיגע פראגע ווי מצות אויף פּסח קען מען נישט מסכים דעת זיין און באָטש אויף איין מאָמענט, דערצו אזא ערנסטער, רעזיגנירען פון די אינטריגעס, קאמפּפען און אמביציעס.

ווער ס'איז שולדיג און ווער ס'האָט דערפיהרט צו אזא טרויעריגע לאָגע וועגען דעם וועלען מיר איצט נישט רעדען. מיר קאָנסטאַטירען בלויז פאַקטען און איינער פון זיי איז, אז דאָס הײַנטיגע יאָהר איז איינגעפיהרט געוואָרען א נייער, אייגענטליך דער אלט-פערצייטישער סיסטעם, ווי אזוי דורכצופיהרען די פּסח-אקציע.

פון אלע פּלענער און פּראָיעקטען ווי אזוי צו בעזאָרגען יודען מיט מצות אויף פּסח איז געבליבען דער איינציגער אויסוועג מעות חטים. ווילען מיר טאַקע דאָ איבערגעבען ווער ס'האָט דעם פּאָרשלאָג געגעבען און אויף וועלכען אופן ער זאָל רעאַליזירט ווערען.

דער בעקאַנטער עסקן, פּרעזעס פון „עזרה" ר' איתמר אדלער האָט איינגעגעבען דעם פּראָיעקט פון מעות חטים ער האָט דאָס געטוהן נעמענדיג אין אכט די הײַנטיגע בעזונדערס שווערע צייט ווען בלויז די געלד-זאמלונג קען נישט זיין דער איינציגער שטיץ-פּונקט און דער יסוד פון דער פּסח-אקציע.

ער האָט דעריבער נישט ערווארט די זעלבע רעזולטאַטען פון זיינע פּערזענליכע זאמלונגען אלע יאָהר און ער האָט דעריבער פאָרגעלעגט דער גמינע און דעם ראבינאט אז מ'זאָל בעשטייערען מיט א אָבצאָהל פון יעדער קילאָ מצות.

הײַנטיגען זונטאָג האָט די גמינע גערופען א פּערזאמלונג ספּעציעל וועגען די מצה-אקציע. ס'איז געקומען א עולם אָבער ס'איז געווען צו ערווארטען, אז ס'וועלען קומען מעהר מענשען. דער צוועק פון דער פּערזאמלונג האָט געברויכט בעוועגען די גאנצע שטאָדט צו קומען אנטייל נעמען, נישט בלויז אַנטייל נעמען, נאָר טאַקע בעהעלפען אז די פּסח-אקציע זאָל ארומנעמען די גאנצע שטאָט ווייל דאָ האַנדעלט זיך ניט וועגען קהל'שע פּאָליטיק. נאָר וועגען שטיצען הונדערטער הונגעריגע און בכבוד'ע אויף פּסח.

די וואָס זענען געקומען האָבען ארומגערעדט פערשידענע פּלענער ווי אזוי צו אָרגאַניזירען די פּסח אקציע. מיט פערשידענע פּאָרשלאָגען זענען ארויסגעטרעטען די ח"ה: יאקוב אדלער קאָטלער, מיכאל ווידמאַן, בנימין האָכמאַן, ירחמיאל גוטמאַן און אנדערע.

ה' אדלער האָט אין אָנהויב פון זיין רעדע אויסגעדריקט זיין פערוואונדערונג פאַרוואָס די גמינע האָט ארויסגעגעבען די „אָרעזוועע" אין אזא רייצענדען טאָהן לויט זיין מיינונג האָט דער אויפרוף געבדריכט זיין מילד געשריבען, אין א וואָרימען, אפּעלירענדיגען טאָהן, אויסמיידענדיג דערביי פערשידענע השבונות מיט עמיצען. ה' אדלער האָט נאָכדעם רעפערירט דעם פּראָיעקט פון זיין שווער, אז יעדער וואָס קויפט מצות זאָל זיך בעשטייערען מיט 10 גראָשען פאר יעדען קילאָ, כדי דאָס געלד זאָל געהן פאר אָרימע, בכבוד'ע פאַמיליעס איינצואָרדנען פאר דעם יום-טוב.

ס'האָט זיך ארום דער פראגע ענטוויקעלט א לענגערע דעבאַטע און א טייל רעדנער האָבען זיך ארויסגעזאָגט, אז דער ראבינאט זאָל ארויסגעבען א איסור, אז קיין שום יוד אין ראדאָם טאָר נישט נהנה זיין פון די מצות אויב ער וועט נישט האָבען פריהער אָבגעצאָהלט צו 10 גראָשען פון יעדען קילאָ. א טייל זענען געווען געגען אזא איסור. נאָר מ'זאָל זיך ווענדען צו דער יודישער בעפעלקערונג מיט א לשון בקשה מ'זאָל זיך דערבארמען אויף די הונדערטער יודישע פאמיליעס זיי זאָלען נישט הונגערען אין יום-טוב.

דער פערשטעהער פון א גרעסערע גרופּע ארבייטסלאָזע, ה' וועלוועל גוס-

באנד האט פארגעלעגט, אז די שוחטים זאלען צושטייער געבען אויף דער פסח-אקציע, א־אבגעבענדיג א העלפט פון זייערע פענסיעס אין משך פון די יום-טיב וואכען. ה׳ שמאי- עהרליך האט אונטערגעשטיצט דעם פארשלאג און דערביי זיך אבגערעכענט פארוואס מ׳האט איהם געשטעלט 400 זל. עטאט. ה׳ טהוליך האט אויך ערקלערט, אז דערפאר זענען נישט געקומען פיעל מענשען, ווייל דער, נוסח פון דער „אדעזווע" איז געווען אויפגעשריבען אין א בעליידיגענדער פארם. די ה״ה האכמאן, גוטמאן, זיידמאן און אדלער זענען געווען געגען בעי׳עוולה׳ען די שוחטים, נאר מ׳זאל זוכען אנדערע מיטלען און וועגען ווי אזוי דורכצוזעצען די אקציע.

אויף דער פראגע פון ה׳ עהרליך פארוואס די גמינה ארדענט נישט איין די פסח-אקציע, ענטפערט דער פרעזעס פון דער גמינה-פערוואלטונג ה׳ האכמאן, אז דאס איז דערפאר, וואס דער בודזשעט פון 1932 איז נאך נישט בעשטעטיגט און מ׳האט נישט פון וואנען צו נעמען קיין געלד. ה׳ האכמאן לעגט די שולד אויף די, וואס שטעהען אין דער אפאזיציע און דערלאזען נישט דער בודזשעט זאל בעשטעטיגט ווערען.

ווען מ׳טרעט צו צום עצם גופא וועגען די פארמען, לויט וועלכע די אקציע זאל רעאליזירט ווערען, ווערט בעשלאסען, אז ס׳זאל געשאפען ווערען א ספעציעלער מצה-קאמיטעט, וואס זאל ארויסלאזען עקסטרא קופאנען צו 10 גראשען, וועלכע זאלען פערקויפט ווערען אין א רייהע ערטער.

די טעכנישע זייט צו ערלעדיגען איז גערופען געווארען צומארגענס מאנטאג א זיצונג פון דער גמינה פער-וואלטונג צוזאמען מיט די רבנים קעס-טענבערג און פייטעלבוים. אויף דער זיצונג זענען אויך פערבעטען געווארען די דאקטוירים טאובענפעלד, מינסקי און דער פרעזעס פון סוחר׳ס-פעראיין ה׳ יאקוב אדלער.

אויף דער זיצונג איז געשאפען געווארען א קאמיטעט, אין וועלכען ס געהערען אריין די ה״ה: בנימין האכמאן, יאקוב אדלער, חיים אהרן ווייגאכט, משה יאנאווסקי און מצד די ארבייטס-לאזע ה׳ וועלוועל גוטבאנד.

ס׳אין אויך אנגענומען געווארען צו ווענדען זיך צו א רייהע עטאט-צאה-לערס ארויסצוצאהלען אויף די קאנטא פון זייער עטאט-שטייער אויפ׳ן יאהר 1932 און דאס געלד זאל גיין אויף דער פסח אקציע. דער דאזיגער בעשלוס איז געשטיצט דערויף, וואס אין בודזשעט פון יאהר 1932 פיגורירט א סומע פון 10 טויזענד זלאטעס אויף דער פסח-אקציע און אויף דעם סמך זאל מען ביי די פערמעגליכע עטאט-צאהלער איינקאסירען די דאזיגע סומע געגען קוויטירונגען, אז זיי האבען א געוויסען טייל פון דער סקלאדקע שוין רעגולירט פאר דעם בעטרעפענדען יאהר.

די זיצונג האט אויך בעשלאסען אז דער קאמיטעט צוזאמען מיט׳ן ראבינאט זאלען ארויסגעבען א אויפרוף אז קיין שום יוד אין ראדאם טאר נישט עסען פריהער דאס כזית מצה ביז וואנען ער וועט נישט האבען פריהער אבגעצאהלט מעשר 10 גראשען פון יעדען קילא.

ס׳וועלען זיין ספעציעלע קופאנעס אזעלכע צו בעקומען אויף פערשידענע אנגעוויזענע ערטער. ווי אויך ביי די בעקער׳ס און חוץ דעם וועלען ארומגעהן איבער די שטובען ספעציעלע קאנטראליערען זעהן ווער און וואו מ׳קויפט אויס אזעלכע קופאנען.

3000 ראדאמער לאקאטארען געגעבען זייערע אינטערשריפטען אבצוהאלטען די עקסמיסיעס

אין צוזאמענהאנג מיט אונזער נאטיץ „צי זענען אין ראדאם נישטא קיין לאקאטארען", וואס מיר האבען געגעבען אין פאריגען נומער פון אונזער צייטונג קאמוניקירט מען אונז, אז צוריק מיט עטליכע וואכען איז אין האנדווערקער-קלוב אבגעהאלטען געווארען א מאסען-פערזאמלונג פון לאקאטארען אונטער דער פארזיץ פון פרעזעס קאטליאר.

די פערזאמלונג האט אנגענומען א איינשטימיגע רעזאלוציע צו סאלידאריזירען זיך מיט׳ן ווארשאווער לאקאטארען-פעראיין און אנדערע פעראיינען אין פערשידענע שטעדט, אין דער פאדערונג אבצוהאלטען די טויזענדטער עקסמיסיעס, וואס זענען בעשטימט אויפ׳ן אנקומענדען פריהלינג.

אויף דער לאקאטארען-פערזאמלונג איז אויסגעארבייט געווארען א מעמאריאל, אויף וועלכען נס האבען זיך אונטערגעשריבען בערך 3000 לאקאטארען. מיט׳ן מעמאריאל איז געפאהרען ספעציעל א דעלעגאציע קיין ווארשא.

ווי ס׳איז שוין בעוואוסט פון דער פרעסע זאל שוין האבען ארויסגעגעבען געווארען, אדער ס׳זאל בקרוב ערשיינען א דעקרעט פון מלוכה-פרעזידענט אבצוהאלטען די עקסמיסיעס אויף ארבייטסלאזע. אין שייכות מיט׳ן דאזיגען דעקרעט הערן מיר, אז די ראדאמער לאקאטארען זאלען זיך ווייטער בעמיהען אז חוץ די אפיציעל-רעגיסטרירטע ארבייטסלאזע, זאל דער דעקרעט אויך חל זיין אויף אזעלכע ארבייטס׳לאזע. וואס זענען נישט רעגיסטרירט און בכלל אויף פרנסה׳לאזע וואס דער קריזיס האט זיי רואינירט, אויף אזוי ווייט אז ס׳איז זיי מעהר נישט געבליבען ווי דער בלויזער דאך איבער׳ן קאפ.

די דאזיגע פראגע איז אויך שוין אקטועל געווארען אין א גאנצע רייהע שטעדט און די פרעסע-ארגאנען, וועלכע ערשיינען אויף די ערטער ווידמען לענגערע ארטיקלען און זאגען זיך ארויס פאר די לאקאטארען אז די ראהמען פון דעקרעט זאלען אויסגעברייטערט ווערען אויף אזוי פיעל אז אומעטום, וואו דער לאקאטאר ווערט בעדראהט צוליב דער עקסמיסיע צו פערלירען זיין היים און בלייבען אונטער׳ן פרייען הימעל—אז אין אזעלכע פאלען זאל יעדער ארונטערפאלען אינטער׳ן שוץ פון דעקרעט.

פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין ראדאם

קאמוניקאט

צוליב טעכנישע סבות איז פאראכטאגען שבת נישט צושטאנד געקומען די פאראויסגעזעהענע פערזאמלונג געווידמעט דער „סלע"-אקציע פון „העברעאישען וועלט-פערבאנד". די זעלבע פערזאמלונג ווערט דעריבער נאכאמאהל גערופען אויף היינטיגען שבת 4 נ. מ. פינקטליך. אויף דער פערזאמלונג וועט דאסמאהל א חוץ די שוין אפישירטע פרעלעגענטען אויך ארויסטרעטען מיט א גענויען רעפעראט וועגען דער העברעאישער בעוועגונג דער פארשטעהער פון „תרבות" צ.ק. חבר ביעלאפאלו.

קיין איינלאדונגען צו די פערשידענע גרופירונגען וועלען שוין מעהר וועגען דער דערמאנטער פעראנשטאלטונג נישט ארויסגעשיקט ווערען און די בעטרעפענדע ציוניסטישע גרופען און יוגענד-ארגאניזאציעס ווערען דעריבער געבעטען פינקטליך צו קומען צו דער פערזאמלונג.

* * *

צוליב׳ן גרעסער ווערען פון די טעג, אין בעשטימט געווארען צייטווייליג איבערצורייסען די תנ״ך לעקציעס וואס זענען במשך פון דער לעצטער צייט פארגעקומען רעגעלמעסיג אין די פרייטאג צונאכטס׳ן, און צו פערטרעטען די דאזיגע לעקציעס מיט פערשידענע פארלעזונגען און קולטורעלע פעראנשטאלטונגען וואס וועלען פארקומען יעדען שבת.

די פאפולערע און איבעראל-אנערקענטע
פאראווע פארבערײ און כעמישע פראלניא
י. ציכנער
נעמט אן צו פארבען און צו פוצען אויף א כעמישען אופן
מענער און דאמען גא־דעראבעס, ווי אויך גארניטורען
קאסטיומען, פאלטענס, קליידער, בלוזקעס,
און אלערליי פוטערווארג
דאס אלעס ווערט אויסגעפיהרט פינקטליך, סאליד און ביי צוגענגליכע פרייזען.
בכדי צו פערלייכטערן די קליענטעלע האט די פירמע י. ציכנער, ספעציעל געעפענט א פיליע אויף זשעראמסקי 47 (לובלינער געבען סינא „יאווע טשארי") וואו עס ווערען אנגענומען אלעארט בעשטעלונגען פאר דער דערמאנטער פארבעריי און פראלניא.
י. ציכנער — ראדאם —
21 שפאציר גאס

פּראָצעס געגען שידלאָווצער רב און עטליכע פרנסים אין ראַדאָמער קרייז-געריכט

אין דער שידלאָווצער קהלה איז געווען במשך רריי יאָהר פּרעזעס פון דער פערוואַלטונג דער אָרטיגער בעל-הבית אין טאַרטאַק-אייגענטימער ה' יצחק פינקערט. דער דעמאָלדיגער וויצע-פּרעזעס פון דער פערוואַלטונג און גלייכצייטיג קאַסירער פון דער גמינע איז געוועזן א געוויסער יאַנקעל וויגדאָראָוויטש,

ווען די קאַדענץ פון דער אַלטער קהלה האָט זיך געענדיגט און ס'איז מיט א יאָהר צוריק אויסגעוועהלט געוואָרען א נייע פערוואַלטונג, איז אין שטעטעל ארויס א סענסאַציע, אַז עפּעס איז די אַלטע קהלה אונטער דער אַנפיהרונג פון די דערמאָנטע ה"ה גאָרנישט אין אָרדנונג. האָט זיך אזוי לאַנג געטומעלט ביז ס'איז געגען די ה"ה פינקערט, וויגדאָראָוויטש און אויך געגען שידלאָווצער רב חיים אבראַמאָוויטש פערפיהרט געוואָרען א פּראָצעס פאר מיספּרויכען מיט קהל'ש געלד.

היינטיגע וואָך דינסטאָג איז דער פּראָצעס פאָרגעקומען אין היגען קרייז-געריכט. לויט דעם בעשולדיגונגס-אקט האָבען אַלע דריי אַנגעקלאַגטע אויסגעפיהרט א רייה מיסברויכען. דער וויצע-פּרעזעס יאַנקעל וויגדאָראָוויטש איז בעשולדיגט געוואָרען, אַז ער האָט אויסגעשטעלט 20 פיקטיווע קוויטען אויסצוצאָהלען פענסיע די בעאַמטע פון גמינע אויף א סומע 5.503 זל. וועלכע ער האָט צוגענומען פאר זיך, נישט אויפצאָהלענדיג די בעאַמטע.

דער פּרעזעס יצחק פינקערט ווידער איז בעשולדיגט געוואָרען אַז ער האָט גענומען ביי מענשען עטאַט-שטייער 335 זל. וועלכע ער האָט קוויטירט מיט'ן גמינע שטעמפעל. אָבער דאָס געלד איז נישט איינגעפלאָסען אין גמינע-קאַסע.

דעם שידלאָווצער רב ראַבינאָוויטש האָט דער בעשולדיגונג'ס-אקט פאָרגעוואָרפען, אַז ער האָט גענומען פאר זיך 123 זל. פון דער עטאַט-סקלאַדקע.

אויפ'ן פּראָצעס זענען אויסגעהערט געוואָרען 20 עדות. אַלס בעשולדיגער איז ארויסגעטרעטען דער פּראָקוראָר טאַכאַנאָוויטש. די אַנגעקלאַגטע האָבען פערטיידיגט די אדוואָקאַטען זדזיטאָוויעצקי און שטילער.

בעת דער געריכטס-פערהאַנדלונג האָט זיך ארויסגעשטעלט, אַז דער רב ראַבינאָוויטש האָט קיין שום גישייכות נישט צו דער טהעטיגקייט פון די בעשולדיגטע גמינע-פאָרשטעהער און דערפאר האָט דאָס געריכט איהם גענצליך פרייגעשפּראָכען. די איבעריגע צוויי: דער וויצע-פּרעזעס פון דער גמינע פערוואַלטונג יאַנקעל וויגדאָראָוויטש איז פעראורטיילט געוואָרען אויף צוויי מאָנאַטען און דער פּרעזעס פינקערט אויף צוויי וואָכען ארעסט.

באַגנב'עט די „עזרה"

וואָס מען האָט דאָרט געוואָלט ווייסט מען נישט

אין דער נאכט פון מאָנטאג אויף דינסטאָג האָט מען אין דער געזעלשאַפט „עזרה" דלוגאַ 11, פון די פענסטער, וואָס געהען ארויס אויפ'ן הויף, ארויסגענומען א שויב, דורך וועלכער די גנבים האָבען זיך אריינבעקומען אינווייניג.

די גנבים האָבען געעפענט אַלע שענק טישלעדער און אומעטום גוט געזוכט און גענישטערט. ס'איז אויפפאַלענד דער פאַקט, וואָס צוגענומען האָבען די גנבים נישט מעהר ווי איין עלעקטריש לעמפּעל און קיין שום אנדערע זאַכען נישט געריהרט. צומייסט זענען געווען פונאַנדערגעוואָרפען די דאָקומענטען און פערשידענע פאַפּירען אין דער קאַנצעלאַריע. וואָס די גנבים האָבען דאָרט געזוכט, איז נישט בעוואוסט.

די גנבים האָבען אויך געעפענט דאָס אָרון קודש, אָבער די ספרי-תורות האָט מען נישט געריהרט און זענען געשטאַנען אויף זייער אָרט.

עפּעס מאָדנע גנבים. פון אַלע זאַכען, ווי שפּייז-פּראָדוקטען, געשירען וועש און אנדערע ווערט-זאַכען האָבען זיי זיך בעגנוגענט מיט א לעמפּעל און עפּעס דאָרט א שמעק געגעבען צווישען דאָקומענטען און פאַפּירען. אָדער מ'האָט זיי אָבגעשטראָשעט אין מיטען דער אַרבייט, אָדער זיי זענען גרויסע שלימזל'ס און אפשר ביידע נישט. נאָר זיי זענען געקומען בסתר, אזש אין מיטען דער נאכט א קוק טוהן אין די ביכער, ווי ס'זעהט אויס די וויכטיגע ארבייט פון דער הילפס-געזעלשאַפט פון „עזרה" און דאָס לעמפּעל האָבען זיי אימישנע צוגענומען כדי צו סימולירען א גנבה, אַז מ'זאָל זיך נישט דערוויסען וואָס זיי זענען אויסען געווען.

אָבער שווער צו גלויבען, אַז אין ראַדאָם זאָלען זיך געפינען אַזעלכע צדקים און ליוביקעס, וואָס זאָלען זיך פערשטעלען פאר גנבים.

העברעאישע מאַטורע עגזאַמענס אין גימנאַזיום „פּשיאַטשול וויעדזי"

פאָריגען מאָנטאג און דינסטאָג זענען אין יודישען גימנאַזיום פאָרגעקומען די יעהרליכע מאַטורע-עגזאַמענס פון די יודאַיסטישע געגענשטענדען.

די עגזאַמינאַציאָנס-קאָמיסיע איז בעשטאַנען פון די ה"ה: ד"ר ירמיהו פרענקעל, דעלעגאַט פון דער געזעלשאַפט פון יודישע מיטעל-שולען, אלס פאָרזיצער, דירעקטאָר פון גימנאַזיום ה. האָראָוויטש. פּראָפ. שיצער, פּראָפ' אינזש. ש. אייזענבערג, פּראָפ. ש. וואַרצמאַן און פּראָפ. קאַרמאַן.

אויסגעהאַלטען דעם עגזאַמען האָבען די שילער פון דער ערשטער גרופּע, געפיהרט דורך דעם פּראָפ. אלחנן שיצער: גראָסבלאַט יצחק. גערטנער ישראל, קודש יהודה, פישמאַן פישל, רינסקי נח, שאַפּיר מאיר, קיפּמאַן משה, קליינמאַן חיים, ציקער לוי, ראָזענבוים יצחק, מאָרגען אלקנן און סרוקענבערג אברהם.

פון דער צווייטער גרופּע, געפיהרט דורך דעם פּראָפ. וואַרצמאַן. מרגליות זהבה, עדעלסבורג שושנה, ראָזענבוים רבקה, סאַנקיעוויטש פעסע, זינגער ירחמיאל. זיסקינד אלי, דאַווידזאָהן צבי און עלענצוויג יעקב.

דינסטאָג נאָך מיטאָג איז אין זאַל פון גימנאַזיום פאָרגעקומען א געזעגנונג'ס פאַרזאַמלונג.

אויף דער פערזאַמלונג האָט געהאַלטען א רעדע צו די מאַטוריסטען ד"ר ירמיהו פרענקעל, וועלכער האָט גערופען די בוגרים צו ווייטערדיגע ארבייט אויפ'ן געביעט פון דער העברעאישער קולטור.

דעם דעלעגאַט ד"ר פרענקעל און די פּראָפעסאָרען דאַנקט נאכהער דער דיר. האָראָוויטש, פאר זייער ארבייט פאַר און בעת דעם מאַטורע-עגזאַמען.

רעדאַקטאָר ד. ווייס אין ראַדאָם

ביי אונז אין שטאָדט ווייַלט יעצט ה' י. ד. ווייס דער רעדאַקטאָר און ארויסגעבער פון דעם 2-מאָנאַטליכען „אונזער קולטור" און מחבר פון בוך „וואָס לערנט אונז קהלת?"

לויט דער מיינונג פון מחבר וואָלט די בעציהונג פון אנדערע פעלקער צו יודען געוואָרען א סך בעסער. ווען די יודען וואָלטען ווי געהעריג אָבגעשאַצט זייער קולטור און גוט שטודירט זייער היסטאָריע. זיין גאַנצען עבר.

יעדער איינער קאָן דאָרט געפינען דעם אמת'ען בעגריף פון דעם בערוף יוד. סיי דעם אינהאַלט און סיי דעם זין. ס'איז ווערט זיינע שריפטען זיך צו ערווערבען.

שמעון באַקמאַן וועט געבען א קאָנצערט אין ראַדאָם.

דער בעריהמטער פידעל-קינסטלער, אונזער בן-עיר, שמעון באַקמאַן וועט קירצליך אויפטרעטען אין ראַדאָם אויף א קאָנצערט.

ה' באַקמאַן איז לעצטענס אין דער שווייץ. ער איז דורך א קאָנקורס אויפגענומען געוואָרען אַלס קאָנצערט-מייסטער אין דער ציריכער פילהאַרמאָניע. ער קומט אויף יום-טוב צו זיינע עלטערען קיין ראַדאָם. ביי איין וועג'ס וועט ער זיין היימאַט-שטאָדט מהנה זיין מיט א קאָנצערט.

געדענקט אין בית-יתומים!

א שווערען ווינטער האָט איבערגעלעבט דער היגער בית-יתומים. יעצט געהט פּסח, ווען די אויסגאַבען זענען בעדייטענד גרעסער ווי אַלע טעג פון א גאַנץ יאָהר. איז דעריבער כדאי צו דערמאָנען יעדען ראַדאָמער יוד, אַז ער זאָל גלייך ווי זיין הויז געזינד אויך געדענקען אין די קליינע יתומים זיי צו בעזאָרגען מיט פּסח דאָס זעלבע איז אויך מיט די זקנים.

מיר בעצייכנען דאָ א שענעם טהאַט פון אַנגעזעהענעם חשוב'ען ראַדאָמער בירגער ה' סאַמועל אדלער, וועלכער האָט דער ערשטער געדענקט און געשאָנקען 10 זל. פאַר'ן בית-יתומים אויף פּסח. דער דאָזיגער איידעלער טהאַט דאַרף דיענען אַלס שעהנער מוסטער פאַר אנדערע.

די וואָס וועלען בעווילליגען צו שפּענדען פאַר'ן בית-יתומים אויף פּסח, ווערען געבעטען אריינצושיקען זייערע נדבות צו דער פּרעזעסין ד"ר מוליער (זשעראָמסקי 23) און צו דער קאַסירערין פּראַני. פרוי הירוויטש [illegible] 4

ר' הירש מרדכי דאַנציגער ז"ל

היינטיגע וואָך איז געשטאָרבען, הרש מרדכי דאַנציגער. דער פערשטאָרבענער האָט געהערט צו די חשובי העיר און געשעצט אין אַלע קרייזען. ער איז תמיד געווען טהעטיג אויפ'ן געביעט פון געזעלשאַפטליכע ארבייט לטובת הכלל.

דער פערשטאָרבענער האָט געצייגען זיין שטאַם פון א חשוב'ע און מיוחס'דיגע משפחה. תנצב"ה

קעלצער אבטיילונג.

דאס בויען פון די מיליטערישע קאשארן אין קעלץ

ווי בעקאַנט, איז אויף דער לעצטער זיצונג פון אָרטיגען שטאָדט-ראט ענדליך דעצידירט געוואָרען די פראגע פון אָנהויבען צו בויען די מיליטערישע קאַשארען אין קיעלץ. ראטמאַן קובעצקי האָט רעפערירט די פראגע און דער שטאָדט-ראט האָט דעם פראָיעקט ירטען אָבמאך אפראבירט.

איצט דערוויסען מיר זיך, אז לויט דעם אָבמאָך דארף זיך די ארבייט אָנהויבען שוין אין די לעצטע טעג פון היינטיגען מאָנאט. די קאָסטען בעטרעפען אַנ'ערך פון א 6 מיליאָן זל.

די קאָשאַרען פאר'ן 2 פּ. א. פּ. וועלען זיך געפינען האַרט ביים סטאדיאָן, די הלוואה דערויף איז גענומען געוואָרען דורכן קיעלצער שׂ"אָרט-ראט ביי פערשידענע פינאַנץ - אינסטיטוציעס פאר וועלכע די מלוכה האָט גאראנטירט. דאָס בויען דארף געדויערען 3 יאָהר צייט.

דער פראָגראם פון בויען זעהט פאר 2 עטאַפּען, נעמליך: 1) דריי גרויסע קאָשאַרען-געביידעס, א זעלנער-קוך מיט עס-צימערן, א צימער פאר'די פירערשאַפט פון פּולק, א אָפיצערען-קאסינאָ, א אונטער אָפיצערען-קאסינאָ, א לעזעזאל, מאָביליזאציאָן-מאגאזינען, וואסערלייטונג א. א.

2) שטאַלען פאר פערד, א קוזשניע, א גאראזש, יוארשטאטען, א וועטערינאר אַמבולאנס א. א.

אויף אָנהויבען דאָס בויען בעקומט קעלץ דערווייל א' לאנגיעהריגע אמאָרטיזאַציען-הלוואה, פאר וועלכע די מלוכה גאראנטירט, א סומע פון 250,000 זל. ווייטער קומען די שפּעטערדיגע ראַטען. וועלכע וועלען שוין ערלויבען צו פערענדיגען די ריזיגע אונטערנעהמונג.

צו דער ארבייט וועלען צוגעצויגען אָרטיגע כוחות, טעכנישע ווי פיזישע.

די אלע מוזען אָבער בעזיצען די געהעריגע קוואליפיקאַציעס.

די לייטונג איבער דער גרויסער ארבייט ווערט איבערגעגעבען א הויפט אינזשינער, וועלכער מוז ווערען בעשטעטיגט דורכ'ן מיניסטעריום פאר מיליטערישע ענינים.

די בוי-מאטעריאלען וועלען ווערען בעקויפט אויפ'ן וועג פון אָפערטען און עפענטליכע ליציטאציעס.

דער מלוכה-אוצר פערפליכטעט זיך צו בעצאָהלען די אמאָרטיזאציאָן-ראטען מיט די נעהעריגע פּראָצענטער און דאָס אויפ'ן נאָמען פון דער שטאָדט קיעלץ.

יעדער עווענטועלער קאָנפליקט דארף בעטראכט ווערען דורכ'ן געריכט פון ערשטער אינסטאנץ אין קיעלץ.

ווי ס'איז צו זעהן פון דעם פראָיעקטירטען אָבמאך וועט קיעלץ פון דער אונטערנעהמונג'ס-ארבייט זעהר פיעל געניסען. לויט די פראָוויזאָרישע אויסרעכנונגען וועלען קנאפע טויזענד ארבייטסלאָזע בעקומען ארבייט, ווי אויך צעהנדליגער האנדווערקער-וואַרשטאַטען וועלען בעקומען בעשעפטיגונג.

דער קליינהענדלער-פעראיין ביי דער ארבייט

(פּרעסע קאָנפערענץ פון קליינהענדלער-פעראיין)

(ל. ק.) פאָריגען זונטאָג, האָט די פערוואַלטונג פון היגען קליינהענדלער-פעראיין אין קעלץ איינגעלאַדענט אויף א קאָנפערענץ די פאַרשטעהער פון דער יודישער פּרעסע, בכדי זיי צו בעקענען מיט'ן גאַנג פון דער טעטיגקייט פון פעראיין, ווי אויך זיינע ציעלען, און פערספּעקטיוון אויף להבא.

די קאָנפערענץ עפענט מיט א קורצע רעדע דער פּרעזעס פון קליינהענדלער-פעראיין, ה' י. פישמאן, וועלכער קלערט אויף אין קורצע שפּריכען די וויכטיגקייט פון דעם פעראיין פאר דעם ליידענדען יודישען קליינהענדלער. און גיט אויך א קורצען איבערבליק איבער דער ביז איצטיגער טעטיגקייט פון פעראיין. דאן האלט א לענגערן רעפעראט דער-לייטער פון פעראיין ה' גורסקי וועלכער דערצעהלט בפּרטיות וועגען דעם דערנער-וועג פון דער ענטשטעהונג פון פעראיין ביז איצט. ער דערמאָהנט, אז אייגענטליך דאטירט זיך די קאָנצעפּציע וועגען גרינדען אין קעלץ א קליינהענדלער-פעראיין שוין פון לאַנג; לעצטענס אָבער איז א דאנק דער איניציאַטיוו פון עטליכע יחידים, ווי ה"ה פּיאסקאָגורסקי, באראנקיעוויטש פידלאָווסקי א. א. געלונגען דעם געדאנק צו רעאליזירען. ביים היינטיגען טאָג צעהלט דער פעראיין קיוב 200 מיטגלידער. ביי דעם פעראיין עקזיסטירט א סעקרעטאריאט, וועלכער ערטיילט די מיטגלידער פינם פעראיין אינפאָרמאציעס וועגען אלע אקטועלע וויכטיגע פראגען ווי אויך אינטערווענירט ביי די געהעריגע אינסטאנצען וועגען פערשידענע שטייער-עולות, וואָס ס'געשעהען די קליינהענדלער.

צום סוף אינפאָרמירט ה' גורסקי, אז דער היגער יודישער אדוואָקאט ה' יעקב מאנעלאָ האָט מיטגעטיילט די פערוואלטונג פון פעראיין אז ער איז גרייט צו ערטיילען די מיטגלידער פון פעראיין יורידישע עצות אינגאנצען בחנם.

נאכהער גיט איבער ה' פישמאן. אז מיט עטליכע וואָכען צוריק האָט אין קעלץ געווילט דער יוריס-קאָנסול פון דער קליינהענדלער-צענטראלע. אדוואָקאט מאליקין (וואַרשא) וועלכער האָט צוזאמען מיט א דעלעגאציע פון פעראיין אינטערווענירט ביים הויפט-נאטשעלניק פון דער היגער „איזבא-סקארבאָווא" און דער נאטשעלניק האָט צוגעזאָגט צו ערפילען די פאָרגעלייגטע פּאָסטולאַטען לטובת דעם פעראיין און האָט זאָגאר בעגריסט די ענטשטעהונג פון אזא ארג.

עס ענטוויקעלט זיך שפּעטער א דיסקוסיע אין וועלכע ס'נעהמען אנטייל די ה"ה פיאסקאָגורסקי, באראנקיעוויטש, בירלאָווסקי א. א.

נאָך דער דעבאַטע שליסט פּרעזעס פישמאן די קאָנפערענץ, דאנקענדיג די יודישע פּרעסע-פאָרשטעהער פאר זייער פערשטענדניש און מיטהילף לטובת דעם פעראיין.

גראַנדיעזער לויה פון וו.-פּרעזידענט פון דער האַנדווערקער-קאַמער

אין דער לויה פון וויצע פּרעזעס קלוּשניאַק, וועלכע איז פאָרגעקומען פאָריגען זונטאָג האָט זיך בעטייליגט א ריזיגער עולם. צווישען די פיעל דעלעגאַציעס האָט מען אויך געזעהן פאָרשטעהער פון אלע יודישע צעכען אין קעלץ. וועלכע האָבען געטראָגען א קראנץ מיט א יודישע און פּוילישע אויפשריפט.

ס'זענען געקומען פון א גאַנצע ריית שטעדט דעלעגאַציעס. פון ראַדאָם זענען געקומען העכער דרייסיג מאַן, פאָרשטעהער פון די צעכען מיט זייערע פאָהנער. פון ראַדאָמער יודישען האַנדווערקער-קלוב איז געווען דעלעגירט ה' ישראל פעלדמאַן אין נאָמען פון אלע יודישע צעכען און ברוך גיימאַן פערוואַלטונג'ס מיטגליד פון דער האַנדווערקער-קאַמער.

אין דער גראַנדיעזער לויה אין וועלכער ס'האָבען זיך בעטייליגט איבער 10 טויזענד מאַן. האָט מען געזעהן א סך יודען.

דער פערשטאָרבענער האָט געהאַט א פריינדליכע בעציהונג צו יודישע פראגען.

דאנקזאגונג.

ג. חערזון!

דעם בעסטען דאנק גיבען מיר אייך פאר די ארויסגעגעבענע טאבלעטען טאָגאל. מיין פרוי אניעלא איז שוין זייט א לענגערע צייט קראנק אויף א זאפּאַלעניע סטאַוו פערבינדען מיט רעוומאַטיזם. יעדע הילף אין געגעבענע מיטלען זענען געווען צוועקלאָז. מען האָט מיר געראַטען צו בענוצען טאגאל טאבלעטען וועלכע האָבען זיך ארויסגעוויזען פאר הייליכע. נאָכ'ן בענוצען איין רערעל איז פאָרגעקומען א ענדערונג און יעצט פיהלט זיך מיין פרוי געזונד.

נאָך אמאָהל דריק איך מיין טיפסטען דאנק און פערבלייב

מיט אכטונג

י. ווישניעווסקי

טאָביעצאָוו
פאָוויאַט מאַשקאָוו נעבען סאָקאָל
קליינפּוילען.

מכבי-פייערונג אין קעלץ

אין צוזאמענהאַנג מיט דער ערעפענונג פון דער ערשטער מכבי'אדע אין תל אביב, האָט דער אָרטיגער מכבי-אָבטיילונג ארגאניזירט א פייערליכע אקאדעמיע. געווידמעט דער מכבי'אדע אין ארץ-ישראל. מיט לענגערע רעדעס זענען ארויסגעטרעטען די ה"ה: דירעקטאָר ראָזענבערג, פּראָפעסאָר גרויבארד און אדוואָקאט אלימלך קירשענבוים. פון ארץ-ישראל. שפּעט אין אָוונד אין די פייערליכע אקאדעמיע מיט'ן געזאַנג פון „התקוה" פערענדיגט געוואָרען.

Bata

מיר האבען טאקי אזעלכע פאסאנען מענער שיך — ווי איהר ווינשט אייך.

ערשטרייהעדיגע קוואליטעט — לייכט צוצופאסען — נידריגע פרייז.

מיר פעריכטען שיך

אפילו ביי אונז נישט קיין געקויפטע אין אונזער הארשטאט איינגעארדנט לויט די נייעסטע ערראבערונגען פון די טעכניק

22.90

פאסאן 993·18

בראנזענע אדער שווארצע האלב שון גאא־דיער אויף א שטארקע דויערהאפטע פאדעשווע בעקוועמע אויסגעוועהנליך דויערהאפטע

29.90

פאסאן 6627·93

האלבשוך פון בראנזענעם קאלבס באקס, אויף א דויערהאפטע לעדערנע פאדעשווע צוגע־פאסט צו א ספארט אנציג.

32.90

פאסאן 7267 63

האלבשוה פון בראנזאווען קאלב'ס־באָק גאא־דיער — דויערהאפטע לעדערנע פארעשווע אויסגעלייגטער פאסאן Zł·25·Po.

דויערהאפטע באזוהלנע מעליערט . . . זל 2.50

עלעגאנטע פלאכאווע מיט קינכטליכין זייד זל 1,20

מענער סקארפעטן כמעט פאר אומזיסט;

מכירת חמץ

אזוי ווי אלע יאהרען, וועט מען אייך היינט פערקויפען דאס חמץ דורך א פעוויסטעם בעל הוראה

אצל הנלמנה מהרב ר' מנחם מענדל וויינגארט ז"ל

הנסיא ר' מענדיל ברוזיצער

לובלינער № 3

די נייעסטע און שענסטע

„טאפעטען"

אייך צימער־טאפעטירונג

בעדינט נאר ביליג

פירמע ש. שטיינמאן

ראדאם, לובלינער № 21

ביטע דאך צו קוקען

Kino dźwiękowe

„CZARY"

RADOM

ul. Żeromskiego 47

עס ווערט דעמאנסטרירט דאס בילד

JEJ CHŁOPCZYK

w rolach głównych:

Magda Sonia i 8-mio letni Jaś Feher

צוליעב כבוד פון חשוב׳ן

פערזאנליכקייט מיטגליד פון בית־יתומים

ר' הירש מרדכי דאנציגער ז"ל

דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל זיין פאמיליע.

פערוואלטונג

פון בית־יתומים אין ראדאם.

רעקלאמירט

אייערע פסח ארטיקלען

אין „ראדאמער־קעלצער לעבען"

Potrzeb-na panienka na pół dnia

do trzyletniego chłopczyka

zgłaszać się między 3-cią a 5-tą Rwańska 17 Akuszerka

E. Tenenbaum.

Redaktor i Wydawca CH M Herc

Radomer Kelcer-Leben Radom Szwarlikowska 20